

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію **Сурсаєвої Інни Станіславівни**
«Формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у процесі
фахової підготовки в медичних коледжах», поданої на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Дисертаційне дослідження **Сурсаєвої Інни Станіславівни** присвячено проблемі, актуальність якої визначається активним рухом України до європейської спільноти, реформуванням, спричиненим політичною, державною та економічною перебудовою країни. Зростання ролі висококваліфікованого фахівця середньої ланки, здатного самостійно надавати необхідну медичну допомогу пацієнту та приймати відповідні рішення вимагає переходу від підтримуючої освіти, орієнтованої на підготовку студентів до дій у типових ситуаціях, до альтернативної інноваційної освіти, котра припускає становлення фахівця з інтегральними характеристиками професіоналізму, необхідними для ситуацій, котрі мають значну степінь невизначеності.

Посилення значення проблеми формування професійного мислення сучасного фахівця-медика актуалізує в сучасній середній медичній освіті потребу у формуванні нового типу фахівця, зокрема майбутнього фельдшера, який володіє необхідними знаннями та навичками, здатен ефективно вирішувати професійні завдання у нестандартних умовах на основі сформованого професійного мислення, оскільки саме воно надає можливість кожному студенту самостійно оновлювати та поповнювати професійні знання, завдяки цьому підвищувати свій професійний рівень.

Відтак, немає сумніву у своєчасності й актуальності дисертаційної роботи **Сурсаєвої Інни Станіславівни**, присвяченої теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці педагогічних умов

формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у процесі фахової підготовки.

Слід відзначити ґрунтовну теоретико-методологічну основу дисертації, високий рівень дослідницької культури, що дозволив автору отримати вагомі результати, котрі безперечно мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Глибокий аналіз наукової літератури дозволив здобувачеві чітко визначити категоріальний апарат дослідження. Зокрема, його предмет логічно узгоджується з об'єктом і метою, конкретно сформульовано завдання дослідницько-пошукової роботи, що цілком відповідають поставленій меті. Визначені дисертанткою завдання співвідносяться зі структурою роботи.

Дисертаційна робота І.С. Сурсаєвої теоретично обґрунтовує і вказує шляхи комплексного розв'язання проблеми формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у процесі фахової підготовки. Вперше *обґрунтовано* педагогічні умови формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у процесі фахової підготовки в медичних коледжах; визначено критерії та схарактеризовано рівні сформованості професійного мислення майбутніх фельдшерів; розроблено модель та методику формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у процесі фахової підготовки у медичних коледжах; *уточнено* сутність поняття «професійне мислення майбутнього фельдшера»; *набули подальшого розвитку* положення про взаємозв'язок формування професійного мислення з набуттям студентом особистісного смислу майбутньої професійної діяльності.

Заслугою здобувача є те, що у процесі копіткого теоретичного аналізу їй вдалося з'ясувати сутність поняття «професійне мислення майбутнього фельдшера» як психолого-педагогічної категорії; визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості професійного мислення майбутніх фельдшерів; теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель та педагогічні умови формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у процесі фахової підготовки; розробити методику

реалізації педагогічних умов формування професійного мислення майбутніх фельдшерів у медичних коледжах.

Особливу ретельність дослідниця виявляє у *першому розділі*, де на основі аналізу наукової літератури проаналізована сутність професійного мислення як філософської та психолого-педагогічної категорії; проведено історико-дифінітивний аналіз особливостей професійного мислення майбутніх фельдшерів; обґрунтовано компоненти, критерії, показники та визначено рівні сформованості професійного мислення майбутніх фельдшерів; представлено зміст та результати констатувального етапу педагогічного експерименту.

Цілком виправданим, на наш погляд, є те, що дисертант на основі вдумливого аналізу наукових підходів до визначення сутності поняття «професійне мислення майбутніх фельдшерів» трактує його як сукупність таких інтелектуальних умінь, реалізація котрих забезпечує успішне здійснення лікарської діяльності. Відповідно, професійне мислення – це узагальнене відображення у свідомості медика значущих фактів, явищ, процесів у їх зв'язках.

Значущість дисертаційного дослідження пов'язана із визначенням компонентів професійного мислення майбутніх фельдшерів: *когнітивний*, що визначається рівнем загального інтелекту; ступенем ознайомлення з професійною діяльністю і специфічними особливостями професії; ступенем інформованості про професійно-значущі якості. Критерієм сформованості цього компоненту є інтелектуальний з такими показниками: загальний інтелект; креативність; професійна компетентність; *особистісний компонент* характеризується сукупністю мотивів, стійким інтересом і позитивним ставленням до професії; позицією, що відображає ставлення до суспільства, колективу, до себе на основі норм моралі; усвідомленням особистої та суспільної значущості майбутньої професії. Сформованість цього компоненту визначається за мотиваційно-ціннісним критерієм та такими показниками: інтелектуальна ініціатива; професійна спрямованість;

пізнавальна мотивація. *Діяльнісний компонент* уможливорює активність і самостійність студентів в освоєнні майбутньої спеціальності, наявність досвіду, що відображає професійну спрямованість суб'єкта у діяльності; передбачає вміння продуктивно й правильно вирішувати практичні задачі. Його сформованість характеризується за показниками: аналіз, синтез, абстракція, класифікація, узагальнення та порівняння.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури ретельно охарактеризовано три рівні сформованості професійного мислення майбутніх фельдшерів за визначеними критеріями та показниками – високий, середній та низький.

Цікавим для вітчизняної теорії і практики педагогічної освіти є **другий розділ**, в якому теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійного мислення майбутніх фельдшерів, та створена структурно-функціональна модель, котра орієнтована на очікуваний результат та передбачає можливість перевірки та корекції визначеного в ній процесу. Авторська модель містить мету, педагогічні умови та методику їх реалізації, критерії, показники та рівні сформованості професійного мислення майбутніх фельдшерів.

Нам імпонують визначені в моделі методологічні підходи формування професійного мислення майбутніх фельдшерів (гносеологічний, аксіологічний, гуманістичний, системний та діяльнісний), специфічні принципи професійного мислення (проблемності, інтегративності, професійної спрямованості, комунікабельності), дидактичні теорії (розвивального, проблемного та евристичного навчання), що вмотивовані імплементацією надбань сучасної вітчизняної й зарубіжної педагогічної науки в процес фахової підготовки медичних працівників.

Виваженість, ретельність та творчий підхід десертанта виявився у **третьому розділі** під час визначення мети, етапів проведення формувального експерименту (*структурно-змістовому, процесуальному, критеріально-оцінювальному*) та реалізації окреслених педагогічних умов, що

забезпечувалася наступністю змісту навчання майбутніх фельдшерів, застосуванням інтегрованого підходу до вибору та використання методично доцільних форм і методів, включенням студентів у різні види діяльності. Таким чином, позитивних результатів у дисертаційному дослідженні досягнуто за рахунок розробки чіткої структури, змісту моніторингу процесу формування професійного мислення майбутніх фельдшерів. Використовуючи методи спостереження, опитування, анкетування, тестування та математичної статистики, дисертантом здійснено оцінку і забезпечено достовірність одержаних результатів.

До переваг роботи І.С. Сурсаєвої можна віднести її безсумнівне практичне значення, яке полягає в розробці методики діагностування рівнів сформованості професійного мислення студентів медичних коледжів; розробці та впровадженні моделі формування професійного мислення майбутніх фельдшерів; підготовки та виданні методичних рекомендацій для викладачів медичних коледжів щодо формування професійного мислення майбутніх фельдшерів. Основні положення дисертаційного дослідження можуть бути використані в системі професійної медичної освіти на рівні організації освітньо-виховного середовища коледжу.

Слід відзначити, що загальні висновки відповідають поставленим дисертантом завданням, обґрунтованість і переконливість яких засвідчують самостійність і логічність суджень, достатню наукову підготовленість дисертанта.

Додатки, рисунки, таблиці увиразнюють уявлення про цілісне дослідження.

Схвальної оцінки заслуговує визначення дисертанткою перспективних напрямів і проблем щодо подальшого вивчення психологічних особливостей та чинників й формування професійного мислення майбутніх фельдшерів; форм, методів, засобів здійснення цієї діяльності у медичних коледжах.

Автореферат і опубліковані наукові праці дослідниці (22 публікацій, серед яких 8 – у провідних наукових фахових виданнях, затверджених АК

України, 5 – у закордонних виданнях, з них 1 – внесено до міжнародної науково-метричної бази INDEX COPERNICUS; 2 – внесено до міжнародної науково-метричної бази РІНЦ; 9 – у матеріалах конференцій) повною мірою відображають зміст, структуру, головні положення та висновки дисертації. Загальний обсяг основного тексту дисертації відповідає вимогам до написання кандидатських дисертацій. Текст дисертації ідентичний змісту автореферату, відповідає спеціальності, за якою вона подана до захисту.

Попри відзначений позитив, у роботі є моменти, з якими не завжди можна погодитися, що викликають роздуми, спонукають до дискусії:

1. Обґрунтовуючи та розробляючи модель та методику реалізації педагогічних умов формування професійного мислення майбутніх фельдшерів доцільно було би зробити акцент на міжнародні стандарти підготовки медичних фахівців середньої ланки.
2. Невиправданим, на нашу думку, є зазначене у третьому розділі, на другому етапі формувального експерименту, «використання прийомів технології розвитку професійного мислення», оскільки сама педагогічна технологія є цілісним процесом і передбачає мету, застосування форм, методів, способів, прийомів навчання та очікувані результати.
3. Доцільно було б у дисертаційному дослідженні подати більш розгорнутий опис подальших напрямів наукових досліджень і перспектив розвитку технологій формування професійного мислення майбутніх фахівців.
4. Робота не позбавлена окремих технічних огріхів.

Проте, зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи, не мають вирішального значення і не знижують високої теоретичної і практичної цінності проведеного дослідження з актуальної проблеми.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
заступник директора з
навчальної роботи КВНЗ
«Житомирський базовий фарм
коледж ім. Г.С. Протасевича»

УФЕМ

І.Д. Бойчук

Людмила Богдан Т.Д.
"зарпідатно"
22.11.2016 р.
пом. директора
з кадрової роботи